

او پس از یک بیماری سخت و جانکاه، در محرم الحرام ۱۴۳۱ ق، در پنجاه سالگی بدرود حیات گفت و در وادی السلام نجف اشرف، به خاک خفت و فقدانش اثری عمیق بر دل دوستانش نهاد. حشره الله مع موالیه الطاهرین.

ناصرالدین انصاری قمی

حکیم به خدمت به محققان و عالمان پرداخت و در سال ۱۴۲۷ ق به عنوان متخصص مخطوطات در «مکتبه الروضة الحیدریه» به خدمت به ساحت مقدس امیرالمؤمنین - علیه السلام - پرداخت و وصیت کرد پس از وفاتش، کتابخانه اش را (با ۱۱۴۱ عنوان کتاب) به کتابخانه آستان مقدس امیرالمؤمنین اهدا نمایند.

۳. ریاض الانساب فی تاریخ اولاد الائمة الی ثلاث طبقات؛
  ۴. آل العکایسی فی النجف الاشرف؛
  ۵. تعلیقات علی «طبقات اعلام الشیعة»؛
  ۶. دیوان شعر؛
  ۷. مراسلات شعریه.
- وی، عمری در کتابخانه آیت الله

فرهنگی

شکوه اخلاق

گزارشی از همایش بزرگداشت

میرزا جواد آقا تهرانی (ره)

جمعی از فضلای خراسان، در چند سال اخیر، به بزرگداشت برخی از مفاخر خراسان اهتمام داشته اند و تاکنون سه همایش برگزار کرده اند:

۱. همایش بزرگداشت استاد محمد تقی شریعتی (ره) در اسفند ۱۳۸۴ با مشارکت مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی. مجموعه آثار این همایش، در یازده جلد به چاپ رسیده است؛ شامل هشت جلد مجموعه آثار، دو جلد مجموعه مقالات و یک جلد مصاحبه ها.
  ۲. همایش گرامیداشت استاد عزیزالله عطاردی در آذر ۱۳۸۵ با مشارکت مؤسسه تحقیقات و توسعه علوم انسانی. مجموعه آثار این همایش در دو جلد با عنوان «گرامی نامه استاد عطاردی» به چاپ رسید.
  ۳. همایش بزرگداشت آیت الله میرزا علی فلسفی (ره) در اسفند ۱۳۸۶. یادنامه این همایش در یک جلد با عنوان «فقیه ربّانی: مجموعه مقالات بزرگداشت آیت الله میرزا علی فلسفی» به چاپ رسید.
- همایش چهارم، به بزرگداشت آیت الله میرزا جواد آقا تهرانی (ره) که همزمان با بیستمین سال درگذشت وی بود، در ۲۰ اسفند ۱۳۸۸ در دانشگاه مفید قم برگزار شد. همزمان با برگزاری این همایش، از

در ادامه مراسم، آیت الله رضا استادی طی سخنانی به تشریح ابعاد شخصیتی آیت الله میرزا جواد آقا تهرانی پرداخت. وی در بخشی از سخنان خود گفت: «ایشان محبوبیت فوق العاده ای داشت که ناشی از تواضع، بی توقعی و بی ادعایی او بود. میرزا مقید به قیود آخوندی نبود. به طور مثال کمتر دیده می شود عالمی اگر خودش امام جماعت نبود، در جماعت عالم دیگری حضور یابد؛ اما ایشان در بند این قید نبود». آیت الله استادی ادامه دادند: «پاسداری از حریم دینی از دیگر ویژگی های او بود. ایشان گاه احساس می کرد جامعه در معرض انحرافی قرار دارد و یا نیاز به حضور اجتماعی اوست، حضور می یافت».

در ادامه استاد سید کاظم بجنوردی رئیس دایره المعارف بزرگ اسلامی، طی سخنانی به تشریح وضعیت خراسان در طول تاریخ اسلام در گسترش و نشر معارف الهی، اسلام و تشیع و تربیت بزرگان در عرصه های مختلف علوم انسانی و اسلامی در این سرزمین پرداخت.

در ادامه مراسم، پیام آیت الله عبداللّه جوادی آملی قرائت شد. در بخشی از پیام آمده است: «این بزرگداشت، درباره شخصیت وارسته ای است که از مهم ترین سبب خطا و خطرناک ترین عامل خطیئه، یعنی حُب دنیا رهیده و به امید صادق رسید و این نزاهت ضروری ترین مسئله جامعه

دو کتاب تفسیر مصباح الهدی و مفسر ربّانی: مجموعه مقالات بزرگداشت آیت الله میرزا جواد آقا تهرانی (ره) نیز رونمایی شد. در ادامه پس از اشارتی کوتاه به زندگانی و ویژگی های میرزا جواد آقا تهرانی (ره)، گزارشی از همایش و مجموعه آثار همایش ارائه می شود.

در بخشی از مراسم ابتدایی همایش، پیام آیت الله العظمی سید عبدالکریم موسوی اردبیلی، رئیس دانشگاه مفید قرائت شد. در بخشی از این پیام آمده است: «... در میان نگرش های گوناگون تفسیری، تکیه بر نقل اصغر در تبیین و تفسیر ثقل اکبر از جایگاهی بس بلند برخوردار است. تفسیر شریف مصباح الهدی که تقریر و تحریری است از افاضات عالم جلیل و فقیه پاك سرشت، حضرت آیت الله حاج شیخ جواد تهرانی با این نمط و نه صرفاً با روشی که به تفسیر ماثور معروف شده است، بلکه با توجه به عمق روایات و با اندیشه ورزی در محتوای ژرف و درونمایه ارجمند احادیث در فهم آیات نگاشته شده است. یک نگاه گذرا به این تفسیر نشانگر آن است که مفسر ارجمند در تبیین آیات الهی افزون بر بهره های وافر و دقیق از لغت و فضای صدور آن، از روایات و احادیث مربوط با تفسیر با تأمل و دقتی ستودنی بهره برده است».

به ویژه حوزه و دانشگاه به شمار می رود؛ چنانچه مورد اتهام قرآن و عترت اطهار بوده و هست قَبَسی از آنچه صاحب نظران گفتند و ارباب بَصَر دیدند و سالکان واصل یافتند در اینجا مطرح می شود تا این پیام نمی از پیمانۀ صحابه پیمان را که: «سَقَاهُمْ رَبُّهُمْ شَرَابًا طَهُورًا» راست، زمزم خود سازد و به آن وضو بگیرد و به امثال رهنمود حضرت حسن بن علی عسکری (ع) مبادرت کند که فرمود: «إِنَّ الْوَصُولَ إِلَى اللَّهِ سَفَرٌ لَا يُدْرَكُ إِلَّا بِامْتِطَاءِ اللَّيْلِ»: انسان که با کَدْح به سوی خدای بی سوی می رود: «إِنَّكَ كَادِحٌ إِلَى رَبِّكَ كَدْحًا فَمَلَأْتِيهِ»، بدون مطیبه و مرکب راهوار میسور نیست و بهترین مطیبه که امتطای آن مورد سفارش یازدهمین ولی مطلق الهی است، همانا نماز شب است که حضرت آیت الله تهرانی راکب چنین مرکب بود. دنیا بازیچه ای بیش نیست: «انما الحیوة الدنیا لعبٌ و هلو...». معظم له چونان عالمان ربّانی دیگر هم از آسیب توجّه به لهُو مصون بود: «الَّذِينَ هُمْ عَنِ اللَّغْوِ مُعْرِضُونَ» و هم از گزند تعقیب و تهاجم آن محفوظ بود: «رجال لا تلهيهم تجارةٌ و لا بیعٌ عن ذکر الله». چنین مردانی که دنیا در نظر آنان کوچک است، در چشم اهل بیت (ع) بزرگ اند: «كَانَ يُعْظِمُهُ فِي عَيْنِي صَغَرَ الدُّنْيَا فِي عَيْنِهِ».

در ادامه مراسم، حجت الاسلام والمسلمین مهدوی راد درباره تفسیر مصباح الهدی، که در پایان مراسم از آن رونمایی شد، سخن گفت. وی این تفسیر را اینگونه ارزیابی کرد: در تفسیر مصباح الهدی، روایات معصومین (ع) برای فهم آیات، گاهی روش می دهند، گاهی مبنا می دهند و گاهی خودشان صرفاً بیان و تبیین و توضیح و تفسیر است؛ یعنی ما از روایات گاهی توسعه معنایی می فهمیم، گاهی ژرف های معنایی می فهمیم و گاهی روش برخورد و تعامل با آیات را می فهمیم. این مسئله بسیار مهم است که جمله های مستقل

«یصحّ السکوت علیها»، ضمن اینکه در سیاق آیات، معنایی می دهند، بدون آن سیاق هم معنای دیگری می دهند، و این معنای دوم هم حجت است. مرحوم علامه طباطبایی صریحاً فرموده اند که این مسئله «مما علمنا أهل بیت (ع) است. این را ما به عنوان یک مبنای فهم و روش درک از آیات از ائمه (ع) می فهمیم.

در تفسیر مصباح الهدی، اگر فراتر از توجّه به لغت، فراتر از توجّه به فضای نزول و شأن نزول و تأملات هوشمندانه مفسر جلیل القدر، بهره های و افش را از روایات توجّه کنیم، توجّه به روایت از این زاویه است، نه تفسیر مآثوری که آیه را بگذارد و چهار تا روایت هم ذیلش نقل کنند.

نکته دیگر اینکه ما در زمان تدریس تفسیر سن و سالی نداشتیم، ولی من هر گاه فکر می کنم احساس می کنم که این کتاب و این تفسیر و این گویش و این بیان، برای آن بزرگوار تجلّی لحظات حیات بود؛ یعنی در آن حدی که ما عقلمان می کشید این مفاهیم اوّل در جان خودش جلوه می کرد و بعد به دیگران عرضه می شد.

در ادامه همایش، آیت الله سیدجعفر سیدان به سخنرانی پرداخت. وی درباره ویژگی های میرزا جواد آقا تهرانی گفتند: «شخصیت علمی ایشان شکل گرفته از تعقل جدی در کتاب و عترت بود. عترت هم که گفته می شود، مقصود مشخص است؛ یعنی آثار عترت. شخص آنها که وضع خاصی دارند. با دو قید اعتبار سند و روشنی دلالت، شخصیت شان شکل گرفته است. از نظر علمی از چنین جریانی، تعقل، تدبّر، تفکر در قرآن، در حدیث، با توجّه به دو قیدی که عرض شد، بر این اساس مشی کرده اند.

او شخصیتی است که تمام همتش بر این بوده است که دقیق باشد. انحراف از مکتب و وحی پیدا نشود. این طور نباشد که پیش ساخته ها اثر بگذارد. این طور نباشد

که حرف های مختلفی که در ذهن هست، تأثیر گذار باشد. این طور نباشد که مسائلی که از این مکتب نیست، ولی به گونه ای در ذهن رسوخ پیدا کرده است، آنها موجب بشود برای اینکه این چنین بشود. همت این بزرگوار این بود که به جدّ بر این اساس حرکت کند و لذا نوشته های ایشان، کتاب های ایشان، کتاب میزان مطالب، عارف و صوفی چه می گویند؟ و بحث های مختلف دیگری که در ارتباط با این مسائل دارند، همه در این راستاست.

در بُعد اخلاقی شان هم به حقیقت یک وارستگی بسیار بسیار نمایان در ارتباط با کنده شدن از همه شئون مادی، از همه شئون دنیوی در سطحی که می شود گفت مصداق این جمله شریف مولایمان امیرالمؤمنین علی (ع) است که «الدنیا دار ممرّ و الآخرة دار قرار والناس فیها رجلان، رجل باع نفسه فابوغها ورجل ابتاع نفسه فاعتقها»: جمعی در این عالم خودشان را به قدرت فروخته اند، به شهوت فروخته اند، به هواها و هوس های مختلف فروخته اند، نتیجتاً شده اند اسیر.

نکته دیگر، درباره تفسیر ایشان است: این تفسیر شریف در حدی که من یک تورق مختصری کرده ام، آنچه که از ذهنیت در ارتباط با شناخت ایشان هست، تلازم قرآن است و عترت. تلازم قرآن است با روایات معصومین (ع).

در پایان همایش، با حضور حضرات آیات و حجج اسلام سیدجعفر سیدان، مهمان نواز، محمدی ری شهری، مهدی مروارید و قاضی عسکر و جناب آقای احمد مسجدجامعی در جایگاه، رونمایی از کتاب تفسیر مصباح الهدی و کتاب مفسر ربّانی: مجموعه مقالات بزرگداشت میرزا جواد آقا تهرانی انجام شد. گفتنی است پس از رونمایی از آثار یادشده، این مجموعه به حاضران در مراسم اهدا شد.